

NOTĂ

privind rezultatele verificării informațiilor prezentate de conducerea Serviciului Vamal la ședința Grupului de monitorizare și a măsurilor cu privire la implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției

În conformitate cu prevederile Hotărârii Grupului de monitorizare nr. 7 din 15 decembrie 2006 privind implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției, a fost instituită comisia de lucru în următoarea componență:

Alexandru Popescu, președintele comisiei, șef-adjunct Direcție Generală, Serviciul de Informații și Securitate;

Membrii comisiei:

Viorel Chetraru, șef de Direcție, Ministerul Afacerilor Interne;

Viorel Cibotaru, director al Institutului European de Studii Politice;

Valentina Madan, șef de Direcție, Curtea de Conturi;

Vitalie Iovu, Valeriu Rotaru, împuterniciți operativi superiori ai Serviciului de Informații și Securitate;

Valeriu Codreanu, Vitalie Cozma, inspectori principali ai Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției;

Sergiu Navin, Daniela Railean, inspectori ai Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției;

care au efectuat verificarea informațiilor prezentate de către Serviciul Vamal al Republicii Moldova **privind realizarea Planului de acțiuni anticorupție pentru anul 2006, a măsurilor cu privire la implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției, totodată, obiectivul constituind identificarea funcționării mecanismelor anticorupție în instituție și propunerilor de optimizare a funcționării lor.** În baza celor realizate,

S-A CONSTATAT:

Efectivul Serviciului Vamal a întreprins măsuri de sporire a eficienței combaterii manifestărilor de corupție și protecționism, prin modificarea actelor normative, numirea persoanelor responsabile de combaterea corupției în structurile Serviciului, atestarea efectivului, efectuarea verificărilor inopinate, inclusiv și de către conducerea Serviciului Vamal, aplicarea sistemului de rotație a cadrelor, instituirea și activitatea grupelor mobile, realizarea investigațiilor de serviciu și sancționarea administrativă, eliberarea din serviciu, înăsprirea regimului disciplinar, stabilirea prețurilor indicative la mărfuri, aplicarea recomandărilor metodologice în procesul determinării valorii în vamă, introducerea ghișeului unic și a Codului de conduită etică, stabilirea telefonului de încredere, etc.

Măsuri anticorupție au fost întreprinse și prin intermediul operării modificărilor cadrului legislativ al activității vamale. Ca exemplu, în perioada anului 2006, din Anexa nr. 2 a Legii nr.1380-XIII din 20 noiembrie 1997 cu privire la tariful vamal a fost exclus pct. 18, prin care anterior se încasa o taxă pentru vămuirea mărfurilor în afara zonei de control vamal și în orele extraprogram, situație ce crea premise de corupție. Totodată, este de remarcat că la această Lege au fost efectuate cca 70 modificări de la data adoptării. Iar Legea nr.1569-XV din 20.12.2002 cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii

Moldova de către persoane fizice, cu un conținut de 12 articole, pe parcursul doar a anului 2006, a fost supusă la cca zece modificări. Aspectul dat denotă o expertizare insuficientă a riscurilor economice și de corupție la etapa elaborării actelor normative și legislative de profil, fără evaluarea din start a pericolelor.

Totodată, nu există și nu funcționează o sistemă bine determinată, coordonată, prin asigurarea participativă a conducătorilor subdiviziunilor Serviciului, care ar genera și implementa în practică schimbările strict necesare, pentru realizarea acțiunilor anticorupție. Măsurile planificate și realizate nu cuprind mobilizarea deplină și multilaterală a forțelor disponibile, nu sunt orientate la riscurile prioritare de sporire continuă a capacităților de combatere. În consecință, problematica activităților anticorupție nu a fost abordată și realizată la nivelul cerințelor Hotărârii Guvernului nr.615 din 28.06.2005, orientându-se doar la îndeplinirea măsurilor generale ale Planului de acțiuni pentru realizarea Strategiei naționale pe anul 2006, care prevedea responsabilități executorii Serviciului Vamal asupra 9 măsuri /8 coexecutor/. Punctul 1.10 stipula revizuirea legislației privind tariful vamal sub aspect anticorupțional.

În Planul de acțiuni al Serviciului Vamal privind realizarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a corupției pe anul 2006 nu sunt prevăzute măsuri orientate la prevenirea riscurilor în sectoarele problematice, cum ar fi: investigarea cazurilor de implicare a colaboratorilor vamali în acțiuni de corupție manifestate prin: mituire, trafic de influență, protecționism în procesul aprecierii valorii în vamă, angajării și promovării în serviciu, estorcări, ș.a.

Astfel, din cele **19** măsuri planificate, **15** au un caracter didactico-profilactic, /necesare dacă erau efectiv realizate/, specificând petrecerea meselor rotunde, seminarelor, conferințelor de presă, crearea filmelor de scurt metraj, sau recepționarea informațiilor, petițiilor demascatoare, fără măsuri concrete asupra sectoarelor economice și efectivului din instituție cu riscuri de corupție. Opt din măsurile planificate stipulează termenul evaziv „permanent” sau „după necesitate” .

Această atitudine a generat rezultate respective expuse în rapoartele trimestriale cu privire la rezultatele prevenirii și combaterii corupției prezentate Secretariatului Grupului de monitorizare, rubrica „Măsurile întreprinse” conține unele și aceleași acțiuni în mod repetat, cum ar fi: punerea în funcționare a liniei fierbinți „telefonul de încredere al Serviciului Vamal” (ca executat de fiecare dată), publicarea activității de combatere a corupției în ziarul „Curierul Vamal” (puțin cunoscut societății civile), sau mediatizarea la posturile TV a activității Serviciului Vamal. În urma analizei de conținut al articolelor editate în 2006, nu s-a relevat vreo abordare a cazurilor concrete de combatere a corupției în colectiv. Doar opt titluri de articole s-au referit la activități de prevenire, celelalte promovând normele Codului de conduită a colaboratorului vamal.

În vederea mediatizării procesului și creării posibilităților de sesizare a membrilor comisiei de verificare a realizării Planului anticorupție, în Serviciul Vamal, la 28 februarie curent a fost solicitată plasarea pe situl oficial al Serviciului, la birourile și posturile vamale, a anunțurilor privind activitatea grupului, cu indicarea telefoanelor de contact. Pe parcurs s-a constatat că, această inițiativă a Comisiei nu a fost susținută efectiv: după două săptămâni de activitate a grupului de

lucru, anunțurile respective lipseau situația schimbându-se doar după o solicitare suplimentară.

Faptul că, progresul în prevenirea corupției în rândul colaboratorilor Serviciului Vamal este destul de modest este remarcat și de Transparency International în cercetarea sociologică de la finele anului 2006. Sondajul de opinie realizat în mediul oamenilor de afaceri arată că situația nu s-a schimbat semnificativ în comparație cu anii precedenți. Majoritatea celor intervievați recurg la mituirea colaboratorilor Serviciului Vamal, răspândirea corupției în rândul ultimilor rămânând destul de înaltă. Reprezentanții business-ului consideră că sunt tratați mai bine de către vameșii din România, Bulgaria și Ungaria în comparație cu cei din Moldova. În același timp, ei consideră că tratamentul din partea vameșilor autohtoni este mai bun decât din partea celor din Rusia și Ucraina.

Conform examinărilor, pe parcursul anului 2006, a activat subdiviziunea specializată – „Inspectoratul” - în sarcinile căreia intrau prevenirea și combaterea corupției și protecționismului, în special la capitolul asigurării securității interne, exercitarea inspectărilor cu privire la aplicarea legislației vamale și executarea normelor emise de conducerea Serviciului. În prezent, în baza Hotărârii Guvernului nr.4 din 02 ianuarie 2007, prin modificarea structurii aparatului central al Serviciului Vamal, Inspectoratul a fost transformat în Direcția securitate internă.

În perioada de verificare, Inspectoratul și-a desfășurat activitatea dispunând de planuri de lucru trimestriale ale celor 3 secții din subordine, aprobate în ordinea stabilită de conducerea Serviciului Vamal. Ca măsuri, au fost supuse inspectărilor Direcția personal și instruire profesională și birourile vamale Ocnița, Soroca, Leușeni, Ungheni, Giurgiulești și Basarabeasca. Urmare, fiind efectuate 35 anchete de serviciu, examinate și soluționate 38 rapoarte prezentate de către subdiviziunile vamale teritoriale și 71 petiții parvenite de la persoane fizice și agenți economici. Ca rezultat, au fost sancționați și atenționați 75 colaboratori ai Serviciului Vamal, inclusiv 9 eliberați din serviciu. Prin intermediul „telefonului de încredere”, au fost recepționate și examinate doar două sesizări.

Statistica investigațiilor de serviciu orientate asupra **16** birouri vamale și **105** posturi (în 2006) elucidează inițierea a 63 cercetări interne, din care 47 la inițiativa birourilor vamale, iar 16 – de către aparatul central. Este de remarcat că, în unele birouri vamale nu au fost înregistrate careva investigații, deși potrivit datelor organelor de drept acestea sunt subdiviziuni ale căror colaboratori figurează în dosare penale legate inclusiv de manifestări de corupție. Ca exemplu servește biroul vamal Briceni, considerat, de persoanele ce ne-au contactat, drept unul din cele mai compromise în acest sens.

Actualmente, Direcția Securitate Internă este orientată în colectarea informației privitor la fraude vamale, persoanele, faptele și procesele ce favorizează corupția în organele vamale, cercetarea cazurilor ilicite în care au fost implicați colaboratorii vamali, determinarea măsurilor de sancționare disciplinară.

Ca exemplu, în urma informațiilor operative referitor la o schemă sofisticată de eschivare de la achitarea plăților vamale folosită de către agenții economici ÎI „Sveatoslav Bondarev” și ÎI „Pleșco Sergiu”, s-a constatat că, aceștia au efectuat importuri de electrocasnice prin schema frauduloasă de declarare neautentică a

mărfii, fiind cauzate prejudicii considerabile. În rezultatul investigațiilor întreprinse de către subdiviziunea nominalizată a fost documentat cazul încălcărilor comise la perfectarea declarațiilor vamale de către un șir de colaboratori ai biroului vamal Cahul, printre care și șeful Secției tranzacții economice I.Palamarciuc și persoana responsabilă din Secția economie și control financiar – V.Suvac.

Asupra cazului respectiv Comisia a stabilit că, colaboratorilor implicați în afacerile date **li s-au aplicat doar sancțiuni de serviciu**, deși infracțiunea cădea sub incidența Codului Penal. Astfel, nu este clar din ce cauză acțiunile colaboratorilor respectivi nu au fost examinate în conformitate cu prevederile art.274 Cod de Procedură Penală cu atragerea la răspundere în baza art.art.327, 328 sau 329 Cod Penal, materialele acumulate nefiind transmise după competență așa cum prevede p.3 al Hotărârii Guvernului nr.615.

Această exemplificare relevă aplicarea doar a sancțiunilor disciplinare față de colaboratorii vamali, necățînd la gravitatea cazului, practica cercetărilor de serviciu limitându-se la sancțiuni administrative și de serviciu.

În rezultatul verificărilor s-a elucidat practica când acțiunile subdiviziunilor vamale, investite cu drepturi de investigații operative și urmărire penală sunt orientate spre documentarea, respectiv tragerea la răspunderea penală, a agentului economic, iar participarea în calitate de complice a colaboratorului vamal (care la fel cade sub incidență penală) este tratată ca încălcare disciplinară.

Spre exemplu, prin Ordinul 468-0 din 13.12.2006 au fost sancționați disciplinar un șir de colaboratori vamali pe faptul admitterii importului necontrolat de precursori ai substanțelor stupefiante și preparatelor psihotrope (cca. 168 tone), circulația cărora este supusă controlului obligatoriu la nivel internațional și intern. Potrivit estimărilor, acțiunile admise conțin indicii neglijenței de serviciu, totodată meritând a fi condamnate și supuse unei profilaxii largi în colectiv pentru a preveni în perspectivă daune imaginii externe țării.

Sinteza materialelor relevă acțiuni active ale subdiviziunii, totodată, majoritatea subdiviziunilor nu sunt acoperite operativ, acțiunile de depistare și contracarare poartă un caracter sporadic, fără un algoritm sistematic sau strategic, recomandîndu-se a realiza sinteze analitice a manifestărilor și riscurilor de corupție cu identificarea sectoarelor vulnerabile și nominalizarea propunerilor. Se recomandă ca securitatea internă să organizeze măsuri în comun cu alte organe specializate, măsuri orientate la prevenirea și combaterea actelor de corupție și protecționism.

Activitatea de prevenire și combatere a fraudelor vamale este realizată de către Direcția fraude vamale, inclusiv și de colaboratorii echipelor mobile din cadrul acesteia (4 echipe a câte 3 colaboratori pe lângă birourile vamale Nord, Centru, Chișinău și Cahul).

Echipele mobile au participat la 2 operațiuni interstatale de contracarare a contrabandei și fraudelor vamale – „Aprilie-2006” și „Octombrie-2006” (sub egida Misiunii UE de Asistență la Frontiera moldo-ucraineană), în care ofițerii echipelor mobile au fost antrenați în activitatea antifraudă de rînd cu colaboratorii MAI, Serviciului Grăniceri și altor organe de resort ale Republicii Moldova și Ucrainei.

Acțiuni comune cu omologii din alte țări orientate la depistarea și combaterea riscurilor de corupție, prevenirii prejudicierii intereselor economice ale statului în cadrul Serviciului Vamal, nu au fost identificate și necesită a fi

planificate.

De către Direcția fraude vamale a Serviciului Vamal, în anul 2006, au fost pornite 77 cauze penale în baza art.248 Cod penal „Contrabanda”, fiind remise procurorului 63,1 % și înaintate în judecată - 56,3 %.

Analizând indicii obținuți și măsurile întreprinse, se observă că, în rapoartele oficiale nu se conțin date privind tragerea la răspundere penală a colaboratorilor vamali care au fost implicați în mod direct sau indirect la trecerea frauduloasă a mărfurilor.

În același timp, de către Ministerul Afacerilor Interne, în anul 2006, au fost pornite 15 cauze penale conexe infracțiunilor de corupție în privința colaboratorilor vamali și anume: art. 327 CP „Abuzul de serviciu” - 6 cauze penale; art. 328 CP „Depășirea atribuțiilor de serviciu” - 2; art. 329 CP „Neglijența în serviciu” - 7.

În pofida introducerii ghișeului unic, până în prezent unii inspectori perfectează declarațiile vamale la unii și aceiași agenți economici. Drept exemplu a fost relevată activitatea firmei broker „Eltrans-BV”, director V.Braga. Conform datelor parvenite, majoritatea declarațiilor vamale, prezentate brokerului nominalizat pentru perfectare, sunt repartizate inspectorilor vamali D.Drăguțan, M.Dercaci, V.Gherman. **Problematica necesită un studiu suplimentar, supraveghere continuă și măsuri preventive, deoarece reflectă tendințe de compromitere a „ghișeului unic”.**

Un alt capitol important, la care au fost semnalate manifestări de corupție, este legat de segmentele încadrării în serviciu, acordarea gradelor speciale și promovarea în funcții în cadrul organelor vamale: activități în care de regulă nu este antrenată securitatea internă.

În procesul lucrului comisiei au parvenit informații de protecționism în ceea ce privește numirea în funcții înalte a unui șir de persoane pe parcursul anului 2006. Verificările au confirmat aceste numiri și faptul atribuirii gradelor speciale cu o treaptă superioară gradului special corespunzător funcției deținute, dar **nu au fost stabilite încălcări** ale prevederilor legale. S-a elucidat, că ele **nu sunt** în concordanță cu cele care reglementează politica de cadre din alte organe cu statut asemănător (în privința conferirii gradelor speciale), recomandându-se a fi planificate și inițiate ajustările respective ale acestor acte normative.

Un element important al organizării politicii de cadre, profesionalismului și capacităților de realizare a măsurilor organizatorice, inclusiv anticorupție, este că, unii dintre colaboratorii transferați la funcții în efectivul de comandă superior au o vechime în muncă de doar 4-5 ani, iar media generală în diplomele de absolvire a instituțiilor superioare de învățământ este de 6,5–6,8.

Faptele în cauză sunt comentate neoficial în colectiv ca manifestări de protecționism, invocându-se dubii asupra gradului de profesionalism, nivelului de cunoștințe, experienței și aptitudinilor necesare pentru activitatea la un post înalt de conducere.

Rotăția cadrelor este utilizată ca măsură anticorupție. Potrivit situației, în perioada anului trecut și începutul lui 2007, au fost remaniați 466 colaboratori, din care: 157 au fost avansați în funcție, 298 – transferați în aceeași funcție, 36 – transferați în posturi inferioare.

Acestea constituie metode anticorupție recunoscute. Însă, la o examinare a condițiilor reale în care se realizează această măsură, eficacitatea acestora merită a fi studiată pentru perfecționare. În unele cazuri, acțiunea poate provoca manifestări de corupție prin faptul că o parte considerabilă din cheltuielile aferente deplasărilor la/de la serviciu (la distanțe lungi față de locul de trai), sunt suportate din contul vameșilor, iar compensațiile de serviciu sunt apreciate ca modeste. Din aceleași salarii (1300-3000) lei sunt operate rețineri financiare în cazul sancțiunilor de serviciu (în 2006 fiind sancționate 131 colaboratori). Amplificându-se deficiențele și nemulțumirile personale pe acest fond, recurgerea la estorcări de mită devine una foarte probabilă. La unele posturi nu este legătură interurbană, efectivul care se află la posturi nu este completat cu haine, în special de iarnă.

Aceste pricini precum și presiunile din partea organelor de drept din cauza eficienței joase a propriilor eforturi, erorile factorului uman, constituie motivații de atribuție colectivă pentru eficientizarea luptei cu corupția.

Conform aprecierilor, mărimea mitelor încasate de vameși este considerabil mai mică în comparație cu sumele care ar fi trebuit achitate în bugetul statului de către agenții economici cointeresați în comiterea eschivărilor vamale. Un prejudiciu aferent asupra economiei statului este și comercializarea produselor la un preț mai mic, în comparație cu cel al producătorilor autohtoni și al importatorilor legali. Astfel, situația **compromite dezvoltarea** în perspectivă a sectoarelor reale a economiei naționale. Serviciul Vamal ar trebui să stabilească în comun cu alte organe, sarcini și priorități în protejarea sectoarelor tradiționale de producere de pericolul corupției (la importul fructelor, legumelor, vinurilor, zahărului, etc).

O sinteză selectivă pe rezultatele activității Comisiei a relevat persistența riscurilor și manifestărilor de corupție pe segmentul economic cum ar fi: determinarea și supravegherea regimului vamal al mărfurilor, stabilirea corectitudinii plăților și garanțiilor financiare la import, modificarea lor cantitativă și calitativă sau neînregistrarea integrală, indigenizarea falsă, asigurarea regimului de tranzit intern, etc. Aceste problematice de regulă se află și în atenția altor organe de drept, care intervin în baza informațiilor despre fraudare și acțiuni abuzive. Faptul, că multiple cazuri își găsesc confirmare constituind temeiul unor dosare de contrabandă și acțiuni de corupție demonstrează eficiența joasă a echipelor vamale mobile, a auditului post-vămuire, securității interne, și în consecință – eficiența joasă a eforturilor proprii de a elimina corupția din sânul instituției.

Faptul generează intervenții suplimentare de control al agenților economici din partea altor organe de drept /eventual și neîndreptățite/, cu rețineri în timp al mărfurilor, în condițiile angajării statului la simplificarea, reducerea timpului procedurilor de import/export și tranzitare conform cerințelor Organizației Mondiale a Comerțului.

Printre aspectele de importanță ale activității vamale, la care în permanență sunt semnalate manifestări de corupție, este procesul aprecierii și declarării valorii în vamă a mărfurilor. Problema constă în diminuarea valorii în vamă, condiționată de interesul eschivării de la plățile vamale. Valoarea mărfurilor declarate la import în raport cu prețurile medii de comercializare pe piața internă este vădit diminuată, la unele grupuri de mărfuri cu 50-80%. Proporțiile de prejudiciere a bugetul statului, prin acest fenomen, sunt esențiale.

Totodată, reglementările inițiate și realizate necesită a fi perfecționate în conformitate cu practica și experiența internațională: există riscul pierderii în instanță de judecată a cazurilor de ridicare negociabilă sau imperativă, a valorii mărfii în vamă în cazul prezentării de către proprietar a tuturor documentelor necesare declarării. În acest sens sunt și informațiile operative despre unii vameși /în special cei eliberați/, care aflându-se în relații cu delicvenții, îi învață cum să contesteze deciziile vamei în judecată pentru a avea câștig de cauză. Un studiu analitic cu propuneri de perspectivă în acest sens ar fi util pentru prevenirea manifestărilor de amploare împotriva statului.

Ca măsură de combatere au fost emise circulare, care stabilesc prețuri indicative la un șir de mărfuri. În pofida acestui fapt, s-a constatat că în multiple cazuri aceste produse continuă să fie declarate în vamă la prețuri diminuate. Este evidentă lipsa unei conlucrări efective între Secția managementul riscurilor, secția operativă, securitatea internă și organele de drept pentru monitorizarea proceselor, evaluarea riscurilor și oportunităților de intervenție. Totodată, la eliberarea persoanelor din lucru la vamă, se necesită a asigura obținerea unor obligațiuni în acest sens.

În cadrul Direcției fraude vamale a fost creată Secția managementul riscurilor. Eforturile subdiviziunii create au fost orientate spre realizarea sarcinilor de lucru prin elaborarea unui șir de acte normative ce stabilesc cadrul de operare și căile de realizare a scopurilor. Astfel, pe parcursul anului 2006 au fost elaborate: „Instrucțiunea Selectivității Încărcăturilor”, „Ghidul indicatorilor de risc”, Ordinul SV nr.148-O din 14 aprilie 2006 „Privind introducerea selectivității la efectuarea controlului vamal în sistemul vamal al Republicii Moldova”, „Concepția Sistemului de administrare a riscurilor în Serviciul Vamal”, aprobată prin Hotărârea Guvernului RM nr.1144 din 3 noiembrie 2005.

În activitatea Secției managementul riscurilor are prioritate crearea și implementarea criteriilor de risc, realizarea acțiunilor de prevenire și contracarare a încălcărilor legislației în vigoare, controlul asupra sistemului de repartizare uniformă a declarațiilor vamale către inspectori, executarea corespunzătoare a ordinelor și indicațiilor conducerii Serviciului.

Astfel, în baza rapoartelor, dărilor de seamă și notelor informative ale Secției valoare în vamă, de către Secția managementul riscurilor au fost identificate 14 criterii de selectivitate la nivel național.

Prin posibilitățile sistemului informațional ASYCUDA World, s-a efectuat verificarea aleatorie a mărfurilor importate, precum și a aplicării recomandărilor metodologice în procesul determinării valorii în vamă. Încălcările depistate, cât și cauzele acestora, au fost aduse la cunoștință efectivului vamal, fiind reflectate 160 de cazuri de diminuare frauduloasă a valorii mărfurilor la birourile vamale Centru, Chișinău, Leușeni, Bender, Briceni, Nord, Aeroport, Sculeni. Ca urmare, au fost aplicate sancțiuni disciplinare față de 6 inspectori ai Biroului vamal Leușeni, 2 inspectori ai biroului vamal Briceni, și atenționați șefii secțiilor „Economie și control financiar”.

Pe parcursul anului 2006, potrivit actelor de constatare, au fost recalculat drepturi de import spre încasare ulterioară la buget în sumă de cca. 9,8 mil. lei, iar în urma deplasărilor în teritoriu ale specialiștilor Secției valoarea în vamă, a fost

majorată valoarea declarată a mărfurilor importate cu peste 3,7 mil. lei.

Cazurile depistate reflectă rezultate, capacități anticorupționale și necesită a fi luate ca teme pentru efectuarea unor studii și sistematizări ample asupra naturii riscurilor, întru elaborarea de norme și pârghii eficiente menite să excludă astfel de încălcări în perspectivă.

Controlul efectuat la biroul vamal municipal Chișinău de către Curtea de Conturi a stabilit că, nu toate indicațiile conducerii Serviciului sunt executate. Astfel, în scopul sporirii determinării obiective a valorii în vamă la importul peștelui congelat și încasării complete a taxelor, s-a efectuat recalcularea drepturilor de import pe declarațiile vamale (câteva exemple): nr. nr.3000I56878, 3000I52104 („Tritis Com” S.R.L.); 3000I56005, 3000I55875 („Amager-Com S.R.L.); 3000I57260 („Rocor-Grup” S.R.L.); 3000I50762 („Baltvit” S.R.L.); nr.3000I52125 („Smirtrans” S.R.L.); 3000I55766 („Grisan Hamb”); 3000I51109, 3000I54668 („Telemar” S.R.L.); 3000I55227 („Casandi”).

Prin urmare, de către echipa de control s-a constatat că, din motive necunoscute recalcularea drepturilor de import a fost făcută doar pe o singură declarație (nr.3000I57260, înlocuită cu declarația nr.3000I57306 din 26.09.2006).

Verificările efectuate la biroul vamal Briceni au determinat că, în lipsa controlului din partea conducerii subdiviziunii, în anul 2006 au fost comise încălcări ale legislației vamale la introducerea mijloacelor de transport pe teritoriul vamal al Republicii Moldova.

Astfel, conform verificărilor preliminare ale CCCEC, prin biroul vamal Briceni, în 2006 au fost introduse ilicit în Republica Moldova peste 350 autoturisme cu termenul de exploatare de peste 7 ani. Mecanismul, situația necesită a fi investigată și în cadrul altor birouri vamale.

Lipsa unui sistem informațional de identificare a autovehiculelor după VIN-cod generează ample manifestări coruptive, prin faptul, că nu e posibilă confirmarea corectitudinii determinării poziției tarifare, precum și a plăților pentru vămuirea autovehiculelor. Situația dată constituie o premisă pentru proliferarea manifestărilor de corupție, problema nefiind rezolvată până în prezent.

Concluzii și recomandări aferente

1. Ajustarea legislativă

Potrivit aprecierilor organismelor internaționale de profil, în pofida operării amendamentelor în scopul ajustării legislației țării la legislația UE, au mai rămas de implementat încă unele mecanisme de securizare a traficului de mărfuri și înlăturare a lacunelor de corupție.

Expertizarea incompletă a riscurilor economice și de corupție la etapa elaborării proiectelor de acte normative în domeniu, fără evaluarea din start a pericolelor, constituie o modalitate de creare a premiselor de corupție prin intermediul cadrului legislativ. O dovadă în acest sens constituie modificările frecvente ale Legilor și Hotărârilor de Guvern ce reglementează activitatea vamală, ca urmare atât a autosesizărilor Serviciului cât și a inițiativelor din partea altor organe de drept privind lacunele persistente ce favorizează corupția și protecționismul.

Odată cu avansarea relațiilor dintre Moldova și UE, problemele sistemului vamal se plasează în rândul celor necesare a fi soluționate. Având în vedere practica actuală de elaborare și aprobare a actelor normative (care se reduce doar la examinarea și aprobarea în cadrul instituțiilor republicii), precum și predispunerea organismelor internaționale de acordare a asistenței consultative, este necesară remiterea proiectelor de norme vamale și a legislației aplicate de profil către instituțiile internaționale vamale, pentru expertizare și perfecționare în concordanță cu practica mondială.

2. Eficientizarea normativ-internă anticorupție

Potrivit aprecierilor Organizației Mondiale a Vămirilor, managementul resurselor umane în Serviciul Vamal pare a fi bine structurat și operează efectiv, însă sunt două poziții care necesită mai multă atenție - instruirea și salarizarea. Astfel, schimbările implică cerințe considerabile pentru un efort de instruire substanțial și continuu pentru eficientizarea măsurilor anticorupție.

Pe de altă parte, pentru angajarea în Serviciul Vamal, până în prezent nu este prevăzut un regulament cu privire la angajarea prin concurs, conform art. 9 al Legii serviciului în organele vamale. Măsura este tergiversată încă din anul 2000. **Conform practicii negative /în opinia comisiei/ stabilite în Serviciu (la cca. 30 angajați în anul 2006 nu au fost identificate avizele respective) majoritatea încadrărilor se efectuează fără participarea securității interne, fapt ce a dus la angajarea și persoanelor urmărite penal sau eliberate din alte organe pe motive compromițătoare.**

Conferirea gradelor speciale este prevăzută a fi efectuată în conformitate cu capitolul III al Legii serviciului în organele vamale. Însă (potrivit reclamațiilor telefonice adresate comisiei), aceasta nu se respectă cu strictețe, deoarece până în prezent sunt angajați al căror termen de acordare a gradului ulterior a expirat de mai mult timp, deși întrunesc toate condițiile de acordare a acestuia. Faptul dat este alarmant, inclusiv sub aspect de corupție, deoarece trezește nemulțumiri și suspiciuni în colectiv, având în vedere că alți colaboratori sunt promovați în timp record, chiar și în lipsa justificărilor profesionale deosebite.

Astfel, studiul a arătat că există acte normative care nu respectă niște similarități ale instituțiilor asemănătoare, în care la fel sunt atribuite grade speciale.

Repartizarea și promovarea în funcții nu este ghidată de o politică și o modalitate clară. După atestările planificate, se cere a forma rezerva de cadre din care să fie selectate și desemnate cadrele pentru anumite funcții vacante după o modalitate, care la moment nu este prevăzută expres în actele normative. Astfel, nu sunt reglementate careva criterii de corespundere la o anumită funcție, temeiul promovărilor fiind, de regulă, doar aprecierile și recomandările personale ale conducerii nemijlocite. Orice conflict pe relația șef-subaltern compromite, în aceste condiții, avansarea la funcții pe merit și poate genera forme de corupție și protecționism.

La acest compartiment se propune ca Direcția resurse umane și perfecționare, cu să inițieze propuneri în acest context, urmărind ulterior, cu susținerea conducerii Serviciului, completarea și respectarea prevederilor legale, fapt care ar conduce spre o transparență a promovărilor, prevenirea sau neadmiterea situațiilor și manifestărilor abuzive

La originea unor manifestări de corupție se află lacunele și deficiențele selectării, candidaților la serviciu, promovării, instruirii, educării și susținerii sociale a angajaților, consolidării efectivului. Multiple angajări, în special la funcții de conducere sunt efectuate fără verificările speciale ale Direcției securitate internă. În aceste împrejurări devine posibilă angajarea și a persoanelor aflate sub urmărire penală (de exemplu Bălțatu Victor, din cadru Biroului vamal Cahul). Astfel, este oportun ca Direcția securitate internă să fie antrenată obligatoriu la verificarea, sub aspect anticorupție, a candidaților la încadrarea în organele vamale și promovarea în funcții, inclusiv în colaborare cu alte organe abilitate ale statului.

Sinteza materialelor parvenite relevă că, în majoritatea covârșitoare de fraudare vamală, delicvenții nu sunt atât de versați în materie de drept vamal ca să ducă în eroare vameșii, dar de regulă se află în cooperare cu vameșii împotriva statului, inclusiv și cu unii foști colaboratori vamali cu experiență, eliberați anterior.

Astfel, este important, ca schimbările de cadre inițiate, continuarea eliberării unor persoane cu experiență, să nu diminueze nivelul profesional al deciziilor și propunerilor de combatere și prevenire a riscurilor corupționale și prejudiciere a intereselor economice ale statului.

3. Intensificarea activității de depistare, prevenire și contracarare

Efectele corupției în Serviciul Vamal se datorează în mare măsură nivelului scăzut al procesului de depistare și documentare a manifestărilor abuzive, conlucrării deficiente cu alte organe de drept.

Analiza acțiunilor de contracarare a fenomenului de corupție pe republică denotă că, în 2006 Serviciul Vamal nu a inițiat cauze penale în privința colaboratorilor vamali pe infracțiuni conexe corupției. Toate urmările penale la acest subiect au fost intentate de către alte organe de drept.

Ineficiența rezultă și dintr-o conlucrare pasivă cu alte structuri abilitate. În acest context, sesizarea organelor competente (PG, CCCEC, MAI, SIS) în urma constatării infracțiunilor legate de corupție și periclitare economică a statului, poate contribui la investigarea pe mai multe aspecte a fenomenelor, reieșind din competențe.

Constatările arată că, pentru infracțiuni cu aspecte de corupție și protecționism, manifestate de angajații vamali, toate sancțiunile aplicate în anul 2006, sunt doar de ordin disciplinar. Prin urmare, materiale referitoare la fraudele depistate nu au fost remise organelor de urmărire penală pentru examinare și luare a deciziilor pe actele de corupție și abuzuri comise de colaboratorii vamali.

Investigațiile preliminare au arătat că există divergențe între evidențele Serviciului Vamal, Serviciului Grăniceri și Ministerului Dezvoltării Informaționale (în special la capitolul introducerii și înmatriculării unităților de transport în republică). **În acest sens, este necesară valorificarea corelațiilor sistemului informațional al Serviciului Vamal în comun cu bazele de date ale altor instituții naționale, întru depistarea și contracararea schemelor corupte de prejudiciere a statului.**

Măsurile realizate la capitolul prevenire și contracarare a diminuării valorii în vamă au un caracter relativ pozitiv, necesitând a fi continuate prin efectuarea unui studiu operativ profund de către Secția Audit Postvămuire (și alte subdiviziuni complementare), cu suportul organelor de drept, întru identificarea premiselor

negative și căilor de prevenire și combatere a acestora. Deocamdată, nu se întreprind măsuri complexe, efective, cu scopuri de dezrădăcinare și înlăturare a lacunelor, ci se reacționează doar la cazuri particulare. Inclusiv, Organizația Mondială a Vămirilor consideră necesară, pentru Serviciul Vamal al RM, acordarea priorității înalte implementării depline a funcțiilor de management al riscurilor, audit postvămuire și cercetare.

Pentru contracararea fenomenelor de corupție la declararea valorii în vamă a mărfurilor importate **se propune** ca accentul principal să fie pus pe monitorizarea tranzacțiilor în interiorul țării, prin:

- Completarea sistemului informațional ASYCUDA World cu informații suplimentare privind prețurile internaționale de comercializare la produse de import (inclusiv prin intermediul organizațiilor vamale internaționale) pentru depistarea utilizării Invoice-urilor false, și a diminuării intenționate a valorii în vamă, contrapunerea datelor vamale cu ale altor țări. Totodată necesită a fi planificate acțiuni comune cu omologii din alte țări orientate la depistarea și combaterea riscurilor de corupție, prejudicierii intereselor economice ale statului.
- Elaborarea și implementarea unui mecanism menit să asigure supravegherea comercializării pe teritoriul republicii a mărfurilor cu risc sporit (de diminuare), de către organele fiscale și de drept, prin urmărirea „lanțului” de firme intermediare utilizate în scheme de evaziune fiscală. Un rol de bază îl are furnizarea de către Serviciul Vamal organelor de colaborare a datelor configurate după criterii de selectare și apreciere, cu evidențierea operațiunilor la o valoare diminuată. Acestea ar permite verificarea eficientă și rapidă a prețurilor de comercializare pe piața internă, precum și a firmelor intermediare, prevenirea și contracararea tranzacțiilor prin „firmele-fantomă” (eschivarea fiscală). În aceste condiții, statul ar putea asigura un control fiscal intern, agenții economici ar fi impuși de situație să renunțe treptat la metodele de diminuare a valorii în vamă, iar schemele de corupția și-ar pierde utilitatea.
- Impunerea imperativă a studiilor analitice cu instrumentare operativă, în special la sectoarele unde persistă riscuri de prejudiciere a intereselor economice ale statului, care ar servi ca temei pentru elaborarea măsurilor eficiente. Verificările selective și contrapunerea de informații ale fluxurilor de marfă la unele posturi cu datele omologilor din România și Ucraina, stabilirea contactelor directe cu principalii furnizori de marfă, ar eficientiza activitățile anticorupție.

Direcției securitate internă necesită a-i fi păstrate sarcinile corespunzătoare rolului clasic, prin delimitare strictă, axată pe asigurarea securității interne și securității fizice, integrității personalului vamal, prevenirii și combaterii corupției, cu excluderea dublării de funcții specifice altor subdiviziuni. O practică eficientă ar fi investigarea operativă a activităților de protecționism sau abuz asupra agenților economici din partea colaboratorilor vamali. Totodată, membrii Comisiei consideră necesar a **exclude** antrenarea colaboratorilor securității interne în activități de combatere a fraudelor vamale, luând în considerație că doar o mică parte a posturilor, birourilor vamale și subdiviziunilor aparatului central sunt acoperite operativ de această subdiviziune.

4. Măsurile generale și de profilaxie

Reieșind din recomandările Organizației Mondiale a Vămirilor, este necesară examinarea problemei managementului relațiilor publice profesionale, îmbunătățirea imaginii instituției, dezvoltarea operațională a echipelor mobile de control pe întreg teritoriul țării, consultarea activă a Serviciului cu organele de drept și mediul de afaceri ș.a.

În acest context, este necesară acordarea unei atitudini responsabile la întreprinderea măsurilor anticorupție în corespundere cu Strategia națională de prevenire și combatere a corupției, inclusiv prin consolidarea mecanismelor de control intern.

Planul de acțiuni al Serviciului Vamal pentru realizarea Strategiei naționale pe anul 2007 necesită a fi suplinit în contextul măsurilor Planului de bază și recomandărilor Comisiei și discuțiilor în cadrul Grupului de monitorizare, punându-se accentul pe sporirea capacității depistării riscurilor de corupție prin perfecționarea cadrului legislativ, modernizarea capacităților funcționale a actualului sistem informațional, minimizarea influenței factorului uman, stabilirea, implementarea, monitorizarea și evaluarea analizei riscurilor, a auditului post-vămuire, etc.

Se propune ca Planul, cu ulterioara lui completare, să fie prezentat pentru coordonare Grupului de monitorizare luna iunie curent, fiind stipulate probleme și termeni concreți, cât și responsabilii pe executare.

Verificările preliminare arată că aplicarea telefonului de încredere nu a permis în anul 2006 semnalarea manifestărilor de corupție, deși de fiecare dată Serviciul Vamal raportează trimestrial Grupului de monitorizare despre această măsură anticorupție ca fiind executată. Este necesară organizarea și promovarea unei campanii de publicitate cu privire la telefonul de încredere, cu indicarea scopului acestuia și asigurarea controlului intern de implementare. Considerăm oportun a prelungi termenul funcționării telefoanelor de contact anonim a SIS, MAI și CCCEC de comun cu a Serviciului Vamal la punctele de trecere. Ca alternativă, este binevenită publicarea numerelor de telefon alături de liniile fierbinți ale altor organe de drept, cât și ale ONG-urilor.

Se recomandă publicarea (mediatizarea) rezultatelor investigațiilor făcute la apelurile societății civile, precum și despre alte măsuri orientate la prevenirea și combaterea corupției în organele vamale.

Concluziile comisiei despre activitățile anticorupționale în cadrul Serviciului Vamal cuprind doar unele aspecte din multitudinea riscurilor și manifestărilor, cunoscute mai bine responsabililor instituției. În viitor sporirea lor este evidentă prin perspectivele reducerii procesării manuale, controalelor fizice și documentare la sosirea mărfurilor, eliminării procesărilor pe suport de hârtie și gestionarea celor în formă electronică, aplicarea echipamentului de inspecție non-intrusiv (scanerele fixe și mobile), utilizarea semnăturii electronice, implementarea în practică a măsurilor de facilitare pentru agenții economici, clasificarea tarifară și declararea mărfurilor în prealabil, etc. Realizarea acestor modernizări necesită a fi în concordanță cu practicile internaționale pentru asigurarea plenitudinii defalcărilor bugetare, îmbunătățirea capacităților de procesare vamală și totodată minimizării riscurilor de corupție.